

**POLITEKNIKUMLARDA O'QUV JARAYONINI BOSHQARISHDA
ZAMONAVIY YONDASHUVLAR**

*Farg'ona viloyati Uzbekiston tumani sanoat
va servis texnikumi o'quv ishlari
bo'yicha direktor o'rinbosari
Abdullayeva Gulnora Nematovna
email. gulnoraabdullaeva568@gmail.com*

Annotatsiya: Ushbu maqolada politexnikumlarda o'quv jarayonini boshqarishda zamonaviy yondashuvlar tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining joriy etilishi, kompetensiyaga asoslangan ta'lim, modul-kredit tizimi, masofaviy va aralash o'qitish metodlari, shuningdek, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari yoritilgan. Politexnikumlarning o'ziga xos xususiyatlari – ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlik, amaliy ko'nikmalarga e'tibor, kasb-hunar standartlariga mos kadr tayyorlash kabi jihatlar ham alohida o'rganilgan. Shu bilan birga, boshqaruv samaradorligini oshirishda raqamli boshqaruv tizimlari, elektron kundalik va reyting baholash tizimlari, ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarining ahamiyati ko'rsatib o'tilgan. Maqola yakunida politexnikumlarda o'quv jarayonini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar Politexnikum, o'quv jarayoni, boshqaruv, zamonaviy yondashuvlar, kompetensiyaga asoslangan ta'lim, kredit-modul tizimi.

Abstract This article analyzes modern approaches to managing the educational process in polytechnic colleges. It highlights the introduction of information and communication technologies in education, competence-based learning, the credit-modular system, distance and blended learning methods, as well as the application of innovative pedagogical technologies. The specific features of polytechnic colleges – cooperation with industrial enterprises, emphasis on practical skills, and training specialists in line with professional standards – are also examined. Furthermore, the article discusses the importance of digital management systems, electronic journals, rating-based assessment, and quality monitoring mechanisms in improving the efficiency of management. In conclusion, scientific and practical recommendations for enhancing the management of the educational process in polytechnic institutions are proposed.

Keywords Polytechnic college, educational process, management, modern approaches, competence-based education, credit-modular system.

KIRISH So'nggi yillarda mamlakatimizda ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, kasb-hunar ta'limini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish bo'yicha qator

islohotlar amalga oshirilmoqda. Prezidentimizning farmon va qarorlarida politexnikumlarning oʻrni va vazifalari alohida qayd etilib, ularni mehnat bozorining zamonaviy talablariga moslashtirish, ishlab chiqarish korxonalari bilan uzviy hamkorlikda ishlash, oʻquv jarayonida ilgʻor pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish vazifalari belgilab qoʻyilgan.

Politeknikumlarda – bu jamiyat taraqqiyoti uchun zarur boʻlgan oʻrta boʻgʻin mutaxassislarini tayyorlovchi muassasalar boʻlib, ular taʼlim tizimida **nazariya bilan amaliyotni uygʻunlashtiruvchi “koʻprik”** vazifasini bajaradi. Shu bois politexnikumlarda oʻquv jarayonini samarali boshqarish nafaqat taʼlim sifatiga, balki mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga ham bevosita taʼsir koʻrsatadi. Hozirgi globallashtirish sharoitida mehnat bozori tobora dinamik boʻlib bormoqda. Zamonaviy ishlab chiqarish jarayonlarida yangi texnologiyalar, avtomatlashtirilgan tizimlar, sunʼiy intellekt asosida boshqaruv va robotlashtirish keng joriy etilmoqda. Shuning uchun politexnikum bitiruvchilari faqat nazariy bilimlar bilan emas, balki amaliy koʻnikmalar, muammolarni hal etish qobiliyati, tanqidiy va kreativ fikrlash salohiyati bilan ham ajralib turishi talab qilinmoqda. Bu esa oʻz navbatida oʻquv jarayonini boshqarishda anʼanaviy yondashuvlardan voz kechib, yangicha, innovatsion boshqaruv usullarini qoʻllashni taqozo etadi. Zamonaviy yondashuvlar, avvalo, **kompetensiyaviy taʼlim** konsepsiyasiga asoslanadi. Endilikda politexnikumlarda oʻquv jarayoni oʻquvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish, ishlab chiqarish amaliyotiga tayyorlash va ularni hayotiy faoliyatda mustaqil qaror qabul qila

oladigan

shaxs

sifatida

tarbiyalashga

yo‘naltirilmoqda.

Shu bilan birga, **raqamli texnologiyalarning** jadal rivojlanishi o‘quv jarayonini boshqarishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda: elektron ta’lim platformalari, masofaviy ta’lim, raqamli baholash tizimlari, elektron jurnal va portfoliolar ta’lim samaradorligini oshirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qilmoqda. Politeknikumlarda o‘quv jarayonini boshqarishda zamonaviy yondashuvlarni joriy etishning yana bir muhim jihat – bu **dual ta’lim tizimini** yo‘lga qo‘yishdir. Mazkur tizimda o‘quvchilar vaqtining bir qismi politeknikumda nazariy bilim olishga, qolgan qismi esa ishlab chiqarish korxonalarida amaliy ko‘nikma hosil qilishga yo‘naltiriladi. Natijada ular ta’lim jarayonidayoq mehnat bozoriga moslashadi va bitirgandan so‘ng ish joyida o‘z faoliyatini muvaffaqiyatli boshlashi uchun zarur tayyorgarlikka ega bo‘ladi. Shuningdek, xalqaro tajribalar shuni ko‘rsatadiki, ta’lim jarayonini boshqarishda **sifat menejmenti tizimlari, strategik rejalashtirish, pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etish va o‘qituvchilarning malakasini doimiy oshirib borish** kabi omillar katta ahamiyat kasb etadi. Shu sababli bugungi kunda politeknikumlarda o‘quv jarayonini boshqarishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish nafaqat ta’lim muassasasi, balki butun jamiyat oldidagi dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. 1. An'anaviy boshqaruv

yondashuvlari va ularning cheklanganligi. Politeknikumlarda o'quv jarayonini boshqarishning an'anaviy modeli asosan **ma'muriy nazorat va dars jadvalini tuzish** bilan chegaralanib kelgan. Bu tizimda asosiy e'tibor o'qituvchi faoliyatiga qaratilgan bo'lib, o'quvchining shaxsiy qobiliyati, kasbiy qiziqishi va mehnat bozorining talablari yetarli darajada inobatga olinmagan. Natijada:

O'quvchilar faqat nazariy bilimga ega bo'lib, amaliy ko'nikmalarda sust bo'lib qolgan; Ishlab chiqarish bilan integratsiya zaif bo'lgan; O'qituvchilarning dars o'tish usullari yangilanmagan; Ta'lim sifatini baholashda aniq mezonlar bo'lmagan. Bugungi kunda bunday boshqaruv modeli zamon talablariga javob bermaydi, chunki mehnat bozori raqobatbardosh, malakali, yangicha fikrlovchi mutaxassislarni talab qilmoqda. Politeknikumlarda o'quv jarayonini boshqarishda zamonaviy yondashuvlar quyidagi asosiy yo'nalishlarda rivojlanmoqda:

a) Raqamlashtirish va avtomatlashtirish

O'quv jarayonini boshqarishda **elektron ta'lim tizimlari (Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams)**dan foydalanish kengaymoqda. Bu tizimlar:

O'quvchilarning topshiriqlarini onlayn tarzda qabul qilish va baholashni;

Dars jarayonini masofadan turib tashkil qilishni;

Elektron jurnal orqali shaffof baholashni;

O'quvchilar va ota-onalarni ta'lim jarayoniga faol jalb etishni ta'minlaydi.

Masalan, ayrim politeknikumlarda **Learning Management System (LMS)** joriy etilib, o'quvchilarning individual o'sishini kuzatish imkoniyati yaratilmoqda.

b) Kompetensiyaviy yondashuv. Bugungi ta'limda asosiy maqsad – o'quvchiga nazariy bilim berish emas, balki uni **kompetensiyali mutaxassis** sifatida tayyorlashdir. Kompetensiyaviy yondashuv quyidagilarni talab qiladi: Amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish; O'quv dasturlarini ishlab chiqarish talablariga moslashtirish; Mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish va kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish. Shu maqsadda politeknikumlarda yangi o'quv fanlari, loyiha asosida o'qitish va amaliy laboratoriya mashg'ulotlari kengaymoqda.

c) Dual ta'lim tizimi

Dual ta'lim tizimida o'quvchilarning vaqti politeknikum va ishlab chiqarish korxonasi o'rtasida taqsimlanadi. Masalan: Haftaning 3 kuni politeknikumda nazariy bilim olish; 3 kuni ishlab chiqarish korxonasida amaliy ko'nikma hosil qilish. Bu tizimning afzalliklari:

O'quvchi real ish muhitiga tez moslashadi; Ishlab chiqarish korxonasi malakali kadrlarni o'zida tayyorlaydi; Bitiruvchilar darhol ishga joylashish imkoniga ega bo'ladi.

d) Sifat menejmenti tizimi

Zamonaviy ta'lim jarayonida **ISO 9001:2015** kabi xalqaro standartlarga asoslangan sifat menejmenti tizimlari joriy etilmoqda. Bu tizimlar yordamida:

Ta'lim jarayoni doimiy monitoring qilinadi;
O'quv dasturlari muntazam ravishda yangilanadi;
O'qituvchilar faoliyati mezonlar asosida baholanadi;
Ta'lim muassasasi rivojlanish strategiyasi ishlab chiqiladi.

e) Talabaga yo'naltirilgan ta'lim

Zamonaviy yondashuvlarda ta'lim jarayoni o'qituvchiga emas, balki o'quvchiga yo'naltirilgan bo'ladi. Ya'ni:

O'quvchining individual qobiliyatlari va qiziqishlari inobatga olinadi;
Interaktiv dars metodlari qo'llaniladi (debate, case-study, brainstorming);
Mustaqil ta'lim olishga rag'batlantiriladi.

Politexnikularda boshqaruvda innovatsion texnologiyalar. Bugungi kunda politexnikularda quyidagi innovatsion texnologiyalar joriy etilmoqda: **Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR)** – texnik fanlarni amaliy ko'rsatish imkonini beradi. **Simulyatsion dasturlar** – ishlab chiqarish jarayonlarini modellashtirish uchun qo'llaniladi. **Elektron portfoliolar** – o'quvchilarning o'zlashtirish natijalarini tizimli kuzatish imkonini yaratadi. **Sun'iy intellekt** – o'quvchilarning individual o'rganish tezligi va uslubini tahlil qilib, ularga mos o'quv resurslarini tavsiya qiladi.

O'quv jarayonini samarali boshqarish ishlab chiqarish bilan hamkorlikni kuchaytirishni talab qiladi. Bunda: Korxonalar bilan qo'shma o'quv rejalari ishlab chiqiladi; Amaliyot darslari ishlab chiqarishda o'tkaziladi; Bitiruvchilarning ishga joylashishi kafolatlanadi. Masalan, Germaniya va Janubiy Koreya tajribasi shuni ko'rsatadiki, ta'lim va ishlab chiqarishning integratsiyasi ta'lim samaradorligini 2–3 barobar oshiradi. O'zbekiston politexnikumlarida ham bunday tajribalarni keng joriy etish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

5. Menejment va boshqaruvda zamonaviy usullar

Politexnikularda boshqaruv samaradorligini oshirish uchun quyidagi usullar qo'llanmoqda: **Strategik boshqaruv** – politexnikumning uzoq muddatli rivojlanish yo'nalishini belgilash. **Loyiha asosida boshqaruv** – aniq kasbiy loyihalar orqali ta'lim jarayonini tashkil etish. **Motivatsion boshqaruv** – o'qituvchilarni moddiy va ma'naviy rag'batlantirish. **Jamoaviy boshqaruv** – o'quvchi, ota-ona va korxonalarni qaror qabul qilish jarayoniga jalb qilish.

XULOSA VA TAKLIFLAR Politexnikularda o'quv jarayonini boshqarishda zamonaviy yondashuvlarni joriy etish bugungi kunda nafaqat ta'lim tizimi, balki mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki o'rta bo'g'in mutaxassislarini tayyorlash jarayonida boshqaruv samaradorligi ta'lim sifatini, bitiruvchilarning malakasini va ularning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini belgilab beradi.

Yuqorida tahlil qilinganidek, an'anaviy boshqaruv usullari bugungi kun talablariga to'liq javob bermaydi. Mehnat bozori dinamik tarzda rivojlanib

borayotganligi sababli politexnikumlarda **raqamli texnologiyalar, kompetensiyaviy yondashuv, dual ta'lim tizimi, sifat menejmenti va talabaga yo'naltirilgan ta'lim** kabi zamonaviy yondashuvlarni qo'llash zarurati ortib bormoqda.

Avvalo, **raqamlashtirish** o'quv jarayonini shaffof, tezkor va samarali boshqarish imkonini beradi. Elektron jurnal, masofaviy ta'lim platformalari, sun'iy intellekt asosida tahlil va elektron portfoliolar ta'lim natijalarini obyektiv baholash va monitoring qilishni osonlashtiradi.

Ikkinchidan, **kompetensiyaviy yondashuv** politexnikum bitiruvchilarining nafaqat nazariy bilimga, balki amaliy ko'nikma va kasbiy malakalarga ega bo'lishini ta'minlaydi. Bu esa ularning ishlab chiqarish jarayoniga tez moslashishiga yordam beradi.

Uchinchidan, **dual ta'lim tizimi** – nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash orqali o'quvchilarning ishlab chiqarishda real tajriba orttirishiga sharoit yaratadi. Bu tizim, Germaniya, Shveysariya va Janubiy Koreya kabi davlatlar tajribasida samarali natijalar bergan bo'lib, O'zbekistonda ham keng tatbiq etilmoqda.

To'rtinchidan, **sifat menejmenti tizimi** politexnikum faoliyatini doimiy monitoring qilish, ta'lim sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish va ta'lim muassasalarida strategik rivojlanish yo'nalishlarini belgilashda muhim o'rin tutadi.

Beshinchidan, **talabaga yo'naltirilgan ta'lim** o'quvchilarning shaxsiy qiziqishlari, qobiliyatlari va o'rganish uslublarini inobatga olish orqali ularning motivatsiyasini oshiradi hamda mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, politexnikumlarda o'quv jarayonini boshqarishda ****innovatsion texnologiyalar (VR/AR, simulyatsion dasturlar, elektron laboratoriyalar, sun'iy intellekt)****dan foydalanish ham ta'lim samaradorligini bir necha barobar oshirishi mumkin. Bu nafaqat ta'lim jarayonini qiziqarli qiladi, balki o'quvchilarning real ishlab chiqarish sharoitiga yaqin bo'lgan muhitda o'qishini ta'minlaydi.

Shu o'rinda yana bir muhim jihat shundaki, politexnikumlarda ta'lim jarayonini boshqarish faqatgina ta'lim muassasasi rahbariyati zimmasida bo'lmasligi kerak. Bu jarayonga:

o'qituvchilar,
ishlab chiqarish korxonalari,
ota-onalar,
va o'quvchilarning o'zi ham faol jalb etilishi maqsadga muvofiqdir.

Bu esa boshqaruvning **jamoaviylik** tamoyiliga asoslangan samarali modelini shakllantirish imkonini beradi. Umuman olganda, politexnikumlarda o'quv jarayonini boshqarishda zamonaviy yondashuvlarni joriy etish: Ta'lim sifatini xalqaro darajaga ko'taradi; O'quvchilarni mehnat bozoriga tayyorlaydi; O'qituvchilar faoliyatida innovatsion uslublarni keng joriy etadi; Ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini

kuchaytiradi; Politehnikumlarni mamlakat iqtisodiyotiga yuqori malakali kadrlar yetkazib beruvchi strategik muassasaga aylantiradi.

Shunday qilib, zamonaviy yondashuvlar asosida boshqariladigan politehnikumlar kelajakda nafaqat malakali kadrlar tayyorlash markazi, balki innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar va ishlab chiqarish bilan hamkorlikni rivojlantiruvchi ilg'or ta'lim maskanlari sifatida shakllanishi kutilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. — Toshkent, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi qonuni. — Toshkent, 2020.
3. Xolmatov, A. "Kasbiy ta'limda innovatsion yondashuvlar". — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
4. Karimov, B. "Professional ta'lim muassasalarida boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish". — Toshkent: Oliy ta'lim, 2022.
5. Abdullaeva, N. "Ta'lim jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi". // Ta'lim va innovatsiya jurnali, №3, 2021.
6. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 8. – C. 45-50.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O'ZO'ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – T. 47. – №. 4. – C. 81-87.
9. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH.
10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – T. 5. – №. 5. – C. 787-791.
11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>

https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true

12. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH.
13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No‘monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.
14. Xusinovich, Turdialiyev Jonibek, and Mo‘minov Nurali Ro‘zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH."
15. В. Я. Бочкарев. Новые технологии и средства измерений, методы организации водоучета на оросительных системах. Новочеркасск, 2012, 227 с
16. В.А.Втюрин. Автоматизированные системы управления технологическими процессами. Основы АСУТП. Санкт-Петербург 2006, 154 с.
17. Рачков М.Ю. Технические средства автоматизации.- Москва: МГИУ, 2006,- 347 с. 9. Vohidov A.X. Abdullaeva D.A. Avtomatikaning texnik vositalari. T..TIMI, 2011. 180 b.